Työehdot/Björkbacka 9.9.2025

Eduskunnan suuri valiokunta
SuV@eduskunta.fi

Kuulemistilaisuutenne 10.9.2025

U 37/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi puitteiden vahvistamisesta ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi annetun asetuksen (EU) 2021/1119 muuttamisesta (eurooppalainen ilmastolaki)

Suomen pitää tukea komission ehdotusta asettaa EU:lle 2040 vuodelle 90 prosentin nettopäästövähennystavoite.

Osana ilmastopolitiikkaa on myös tärkeää huomioida mm. puhtaan siirtymän johdonmukaista edistämistä, investointivarmuutta, eurooppalaisen teollisuuden kilpailukykyä ja asemaa sekä lisätä energiaturvallisuutta. Samalla on kuitenkin keskityttävä ilmastolain pääasiallisen tavoitteen saavuttamiseen, laatimaan uskottavat ja johdonmukaiset EU-tason puitteet ihmisten toiminnallaan aiheuttamien kasvihuonekaasujen lähteistä syntyvien päästöjen peruuttamattomalle ja asteittaiselle vähentämiselle ja nielujen aikaansaamien poistumien lisäämiselle.

Osa ohjaavaan kehikkoon esitetyistä muutoksista, kuten artikla 6 mukaisten kansainvälisten hyvitysten mahdollinen panos, EU:n päästökauppajärjestelmän mukaiset unionin sisäiset pysyvät poistumat, sektoreiden väliset suuremmat joustot, lisääntynyt painotus yritysten globaalin kilpailukyvyn edistämiseen suhteessa kunnianhimoisiin ilmastotoimiin ja ympäristönsuojelun osalta tehokkuuden painottaminen, ei tue välttämättä kaikilta osin tätä päätavoitetta. Vaikka ilmastotoimien kustannustehokkuus on tärkeää, se ei saa olla ensisijainen peruste ohjata ilmastotoimia.

Suomen pitäisi suhtautua ohjaavan kehikon esitettyihin muutosesityksiin kriittisemmin, sillä ne voivat heikentää huomattavasti EU:n ilmastopolitiikan kunnianhimon tasoa.

Komission esitys ei ole linjassa eurooppalaisen tieteellisen neuvottelukunnan päästövähennyssuosituksen kanssa

Komission esitys ei ole riittävän kunnianhimoinen todentamaan eurooppalaisen tieteellisen neuvottelukunnan suositusta 90-95 prosentin päästövähennyksestä Euroopassa vuoteen 2040 mennessä.

Se sisältää paljon joustoelementtejä, jotka heikentävät Euroopan ilmastopolitiikan kunnianhimon tasoa suhteessa Fit for 55- pakettiin ja nykyiseen 2050 ilmastolakiin verrattuna. Neuvottelukunnan vuoden 2024

lausunnossa ei arvioitu esimerkiksi komission nyt esittämiä lisäjoustoja, joista erityisen suuri negatiivinen vaikutus on Pariisin ilmastosopimuksen artikla 6 mukaista kansainvälisten yksiköiden mahdollisella käytöllä osana EU:n 2040 päästövähennystoimia. Kuten valtioneuvoston kirjelmässäkin todetaan, artikla 6 mukaisten yksiköiden maksimaalisen käytön tuloksena (n. 465 Mt CO2-ekv) EU:n sisäisten nettopäästöjen taso vuonna 2040 voisi olla jopa 30% suurempi kuin ilman tämän mekanismin käyttöä.

Lisäksi 6 artikla -esitys voi hidastaa muiden tärkeiden EU:n politiikkatavoitteiden, kuten nopean puhtaaseen teollisuuteen siirtymisen ja energiaomavaraisuuden, toteutumista. On olemassa riski, että kansainvälisten yksiköiden hankinnassa käytetyt varat menisivät investointeihin EU:n ulkopuolella, mikä hyvin todennäköisesti hidastaisi puhtaan siirtymän edistymistä ja vastaavasti uusien työpaikkojen syntymistä niin Euroopassa kuin Suomessakin.

Myös se, kuka yksiköt voi taata ja mikä tekee niistä korkealaatuisia, jää komission esityksessä epäselväksi. Esimerkiksi uskottavat suojatoimet työntekijöiden- ja muiden ihmisoikeusrikkomusten ehkäisemiseksi kansainvälisissä hankkeissa pitää turvata Pariisin sopimuksen minimiä vahvemmin. Ennen yksiköiden käyttöönottoa, pitää ratkaista myös se, miten päästövähennysten tuplalaskentariski saadaan poissuljettua aukottomasti. Asia ei tule olemaan helppo, sillä kehitysmaat tuskin suostuvat jakamaan kansainvälisissä hankkeissa syntyneet päästövähennykset EU-maiden kanssa.

SAK ei kannata kansainvälisten yksiköiden sisällyttämistä EU:n 2040 ilmastolakiin. Vaikka myös VNK tunnistaa ainakin osan kansainvälisten yksikköjen käyttöönottoon liittyvistä riskeistä, korostaa niiden käytössä varovaisuutta ja vaatii komissiolta selkeää ohjeistusta yksiköiden mahdollisimman niukan käytön varmistamiseksi, se antaa kuitenkin tuen komissiolle kansainvälisten päästöyksiköiden 3 prosentin käytölle suhteessa EU:n vuoden 1990 nettopäästöosuuteen.

Suomen ei pidä hyväksyä komission esitystä artikla 6 toimien sisällyttämisestä EU:n 2040 ilmastolakiin.

Jos Suomi kuitenkin päättää tukea artikla 6 toimien sisällyttämistä ilmastolakiin, pitää sen:

a) edistää aktiivisesti ja vaatia komissiolta tulkintaa, jonka mukaan kolmen prosentin määrä artikla 6 yksiköiden osalta suhteutettuna vuoden 1990 päästöihin EU:ssa tarkoittaa vuosille 2036-2040 maksimissan 139 Mt CO2-ekv hankintoja.
b) selkeyttää kantaa niin, että se voi hyväksyä komission esityksestä poikkeavan ”mahdollisuuden” sijaan matalamman yksiköiden käyttömäärän kuin 3%.
c) vaatii kansainvälisten yksiköiden määrää ja käyttöä koskien vahvempia ehdollistamiskriteereitä.

Työehdot/Björkbacka 9.9.2025

Eri sektoreiden väliset lisääntyvät joustot voivat olla riski

Kuten VNK, myös SAK:n arvioi, että joustot eri sektoreiden välillä voivat lisätä ilmastotavoitteiden kustannustehokasta toimeenpanoa. Samalla ne voivat myös hidastaa päästövähennystoimia lisäjoustoja saavilla sektoreilla ja heikentää näin koko EU:n ilmastopolitiikan kunnianhimoa. Tämän vuoksi eri sektoreiden välisten joustojen ristikkäisvaikutuksia olisi arvioitava osana suunnittelua hyvin tarkkaan kustannustehokkuusnäkökulman lisäksi niiden ilmastovaikutusten ja oikeudenmukaisuustavoitteiden toteutumisen näkökulmasta eri toimialoille ja mm. niiden työntekijöille. Ei riitä, että vaikutusarvioissa keskitytään lähinnä maankäyttösektorille. Olisi arvioitava myös mahdollisten lisääntyvien joustojen kustannusvaikutuksia mm. liikennesektorille ja asuntojen lämmittämiseen. SAK muistuttaa, että Suomessakaan ei ole otettu käyttöön vielä kaikkia kustannustehokkaita toimia taakanjako- ja maankäyttö-sektorin päästöjen vähentämiseksi.

Eri sektoreiden välisen joustojen lisäämisen ehtona pitää olla kunnianhimoinen ja oikeudenmukainen ilmastopolitiikka kaikilla sektoreilla.

Työntekijöille oikeudenmukaisen siirtymän vaikutusarviota ja toimia painotettava enemmän

On positiivista, että VNK korostaa ilmastolain valmistelun jatkotyön osalta välttämättömänä kansalaisten ostovoiman ja kilpailukyvyn varmistamiseksi riittävien vaikutusarvioiden tekemistä. Tämä ei ole kuitenkaan riittävää, jotta YK:n Pariisin ilmastosopimuksen mukainen työntekijöille oikeudenmukainen siirtymä toteutuu. EU:n komissiolta ja kaikilta jäsenvaltiolta pitää edellyttää myös työllisyys- ja työntekijöiden osaamista koskevien vaikutusarviointien tekemistä ja ilmastopoliittisten päätösten negatiivisten vaikutusten minimoimiseksi tarvittavien toimien käynnistämistä ennakoivasti.

Suomen kantaan lisätään, että komissio arvioi ja esittää konkreettisia keinoja työntekijöille oikeudenmukaisen siirtymän varmistamiseksi osana ilmastolain päivittämistä.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot Pia Björkbacka
johtava asiantuntija, ilmasto ja kestävä kehitys
pia.bjorkbacka@sak.fi
puh. 050 464 5342